1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ
І СЛУЖБИ СВОЄМУ
НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HENDERSON 4-0237
HENDERSON 4-0807
УНСоюз: HENDERSON 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BARCLY 7-4125
УНСоюз: BARCLY 7-5337

РІК LXX. Ч. 24. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 6-го ЛЮТОГО 1963 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, FEBRUARY 6, 1963 No. 24. VOL. LXX.

МЕКНАМАРА ПРИЗНАЄ ІСНУВАННЯ НА КУБІ 5 РОДІВ РАКЕТ

Вашингтон. — Секретар оборони Роберт МекНамара признав, що на Кубі знаходяться тепер керовані ракети і сам вичислив п'ять таких ракетних родів, але водночас він піддав під сумнів, чи ті ракети становлять загрозу для З'єднених Держав. МекНамара склав свою заяву у відповіді на запити кореспондента Ассошіейтед Пресс ще в минулому тижні, застерігшись, щоб вона була оприлюднена щойно з початком цього тижня, ото ж та заява не охоплює нові ревеляції про совєтське узброювання Куби, проголошені різними сенаторами й конґресменами. До попередніх таких ревеляцій, що їх проголосили сенатори Кеннет Кітінґ з Ню Йорку і Стром Турмонд з Савт Каролайни приєднався ще конґресмен Доналд Брус з Індіяни, який твердить, що на Кубі є 40 або й більше ракет на середній засяг, які можуть поцілити в само серце американські міста й промислові осередки. Секретаріят оборони піддав під сумнів цю вістку та з свого боку ствердив, що ніодна з заприязнених з Америкою країн не звернула Америці уваги на існування на Кубі офенсивної зброї. Якщо конґресмен Брус має інформації з віроґідного джерела — кажеться в заяві секретаріяту оборони, то Уряд буде йому вдячний, коли конґресмен подасть Урядові до відома ближчі подробиці. Секретар оборони МекНамара розрізняє наземні ракети з поцілом до наземних цілей, отже офенсивну загрозливу зброю, від наємних і летунських ракет протилетунської оборони. Саме таких останніх ракет — каже МекНамара — найбільше на Кубі. Все ж, справа Куби знову актуалізується і щораз більше хвилює публічну опінію. Мабуть під впливом цього Уряд задумує в найближчих днях таки проголосити виконні розпорядки про спутування корабельного руху на Кубу. Ще 4-го жовтня мин. року Президент проголосив 4-точкову програму з ціллю довести до торговельної ізоляції Куби, але до цього часу не здійснено ніодної з отих чотирьох точок. Півофіційно сказано, що американський Уряд тому не квапився з репресіями проти кораблів, корабельних компаній і їхніх матірних країн, які торгують з Кубою, бо не хотів загострювати ситуацію в часні переговорів про звільнення з Куби полонених з невдачного висаду з квітня 1961 року та перебуваючих на Кубі американців. Державний секретар Дін Раск твердить, що все одно корабельно - торговельний рух зовнішнього світу з Кубою значно зменшився, бо коли в липні мин. року приплило до Гавани 90 кораблів, то в січні цього року було їх тільки 15. Але інші джерела заперечують цій заяві й стверджують, що все ще британські, грецькі, норвежські, панамські, данські й західньонімецькі кораблі довозять на Кубу всякий товар, — не рахуючи кораблів з-поза залізної заслони. Найбільш успішним у боротьбі проти такого шкідливого явища було становище Міжнародної юнії портових вантажників, яка відмовилась обслугувати в американських портах кораблі, що плили до Куби або від Куби.

В Мехіко вишколюються протикастрівські кубинці

Мехіко Сиrі, Мехіко. — Урядове слідство у зв'язку із вбивством одного мехіканця, виявило, що в провінції Чіяпас коло ґватемальського кордону вишколюються кубинські втікачі, які сподіваються скинути комуністичний режим Кастра. В Мехіко має бути 3 вишкільні табори а також 6 дальших в стейті Веракру. Вони мають користуватися американською зброєю і вирядом. Мехіканські урядовці мали сконфіскувати 240 автоматичних револьверів, 500 крісів, 100 машинових пістоль і сотки скринь з амуніцією. Все це знайдено на одній базі. До викриття табору дійшло таким способом, що кубинець Хуан Карльос Корвея вбив мехіканця Мавpікія Аріяса Резана, який погрожував, що повідомить мехіканські власті про той вишкільний табір. Корвея мав признатися до того вбивства і сказав, що труп Резана вкинув до придорожнього рова.

Крайова Федерація Здоров'я проти монополю Американського Лікарського Т-ва

Вашинґтон. — Неприбуткова організація, яка нараховує 10,000 членів і називається Крайовою Федерацією Здоров'я, заявила в Сенатській Підкомісії в справах старших осіб, що Американське Лікарське Товариство і Федеральна Адміністрація Харчів і Ліків, об'єдналися на те, щоб нав'язати громадянству „лікарський монополь". На думку федерації такий монополь був би шкідливіший, як те, проти чого в цій підкомісії виступали представники лікарів і Адміністрації Харчів, твердячи, що Крайова Організація Здоров'я виманює мільйони долярів від старших осіб з обіцянкою вилікувати їх з ревматизму, артретизму та різних інших старечих недуг за допомогою дієти та фальшивих ліків й різного обману. Представники федерації признали в Підкомісії, що існують різні обманці, але одночасно твердили, що не можна відкинути думку меншости в справі лікування, бо „монополь" в цій ділянці був би також шкідливий.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** наказав знов переводити пробні атомові експльозії під землею в Неваді після того, як СССР заявив, що не погоджується на американські умови контролі атомової енергії. Дальші переговори в справі заборони атомових експльозій мають відбутися в Женеві 12-го лютого.

● **Президент Кеннеді** прийняв в Білому Домі 102-ох учнів середніх шкіл (гай скулів) з усіх американських стейтів і з Дистрикту Колюмбія і сказав до них таке: „Може дехто з вас, панове, не зможе бути президентом ЗДА, та, можливо, що все ж таки котрась із пань матиме нагоду змінити умеблювання в Білому Домі". Ці слова привітали учні й учениці сміхом, бо Президент натякнув на пані Кеннеді, яка займається тим, щоб деякі кімнати Білого Дому були умебльовані згідно з історичною традицією.

● **Пані Кеннеді** в неділю 3-го лютого прибула до Ню Йорку, щоб побачитися зі своєю сестрою княжною Лі Радзівіл та з її чоловіком князем Станіславом. Вони обідали в Президентового приятеля Чарлза Спелдінґа. Пані Кеннеді робить закупи і перебуде в Ню Йорку кілька днів.

● **Спеціяліст шкірних недуг** д-р Деніл Копрінс зі Росл Овку, Мишиґен, твердить, що можна пересаджувати волосся з задньої частини голови на передню частину. Так пересаджене волосся завмирає після одного місяця, але два місяці пізніше виростає нове волосся, яке не вилітає.

● **Університет Сітон Голл** в своєму музеї в Іст Орендж, Н. Дж., влаштував виставку люльок, на якій можна бачити більше як 200 люльок в історичному розвиткові, від американських індіян, 3.000 років тому, до наймодерніших люльок.

Зростає опозиція до податкової реформи президента Кеннеді

Вашинґтон. — В конґресових колах зростає опозиція до податкової реформи Президента, бо згідно з урядовим проєктом мали б зменшити суми, звільнені від оподаткування. Конґресменам не подобається те, що уряд хоче зменшити ті суми, які досі були вільні від оподаткування, бо їх платники податків видавали на пожертви до церкви або на лікування. Президент запропонував зменшити особисті прибуткові податки на дол. 11 більйонів, але з того дол. 2.3 більйона мусіли б платники податків заплатити державній скарбниці, бо були б зменшені суми, звільнені від оподаткування. Палатна комісія Способів і Засобів в середу 6-го лютого починає переслухання в справі зменшення податків, і перший зізнаватиме секретар скарбу Даґлес Ділон. Деякі члени Комісії, навіть демократи, вже тепер заявляють, що запропоновані урядом зміни в сумах, звільнених від оподаткування, не мають виглядів, щоб їх Конґрес прийняв. В новому проєкті є пункт про те, що платник податку зможе відтягнути від оподаткування тільки ту частину витрат на церкву чи медичну опіку, яка є понад 5 відсотків прибутків. Коли хтось має дол. 10,000 прибутку, то він втратить дол. 500 при відтягуванні оподаткування, бо він зможе відтягти собі аж ті витрати, що є понад 5 відсотків. Гадають, що урядовий проєкт може бути змінений, бо інакше він буде зовсім відкинений.

Роберт Кеннеді мав би бути „наслідником" свого брата Джана

Вашинґтон. — Співробітник нюйоркського щоденника „Стар енд Леджер", Джеймс Фрі повідомляє, що в столиці поважне число політичних обсерваторів гадає, що в 1968 році демократичним кандидатом на президента буде брат Президента — головний прокуратор Роберт Ф. Кеннеді. Це передбачення обосноване є на такому розумуванні: Президент Кеннеді не зможе кандидувати в 1968-му році згідно з Конституцією. Найповажнішим кандидатом демократів був би віце - президент Линдон Б. Джансон, але деякі демократи, так звані „нові фронтовики", не люблять Л. Б. Джансона, тому вони підтримають Роберта Ф. Кеннеді. Тепер вони не виступають проти Джансона, який мусить ще і в 1964-му році кандидувати разом із Джаном Ф. Кеннеді. Але вже й тепер ця група політиків маневрує так, немов би Роберт Ф. Кеннеді був другим щодо популярности і впливів в уряді Президента. І так головний прокуратор складав заяву в справі того, що уряд ніколи не обіцяв давати летунську охорону кубинським втікачам. Роберт Кеннеді є головним чемпіоном законопроєкту охорони громадянських прав. „Боббі" був головним джерелом журнальної статті про те, що губернатор Росс Барнет погодився з генеральним прокуратором в справі своєї капітуляції відносно студента неґра Джеймса Мередіта. Прихильники Роберта Кеннеді гадають, що в 1965-му або 1966-му році головний прокуратор почне відогравати більшу ролю як тепер. Гадають, що „Боббі" може бути найменований на державного секретаря або секретаря оборони, щоб „виявити" громадянству його адміністраційні здібності.

Союзова округа в Перт Амбої відбула річні збори

Перт Амбой, Н. Дж. — Минулої неділі 3-го лютого ц. р. в місцевім Народнім Домі відбулися річні загальні збори Відділів УНСоюзу місцевої округи, що об'єднує 14 Відділів, з того 3 в Перт Амбою, 2 в Картереті й по одному в Ровей, Линден, Плейнфілд, Метачин, Раритан, Менвил, Бавнд Брук, і Ню Бронсвик. Всі ці Відділи разом мають 1750 членів. Збори відкрив і ним проводив голова округи К. Наконечний, секретарював інж. В. Янів. Після прийняття протоколу та звітів відбулася дискусія над працею в поточному році, яку започаткував організаційною доповіддю секретар УНС Я. Падох. Доповідач подав огляд праці Округи в минулому та познайомив приявних з пляном праці УНСоюзу на 1963 р., встановленим Екзекутивою УНСоюзу. Гол. секретар склав признання і подяку секретареві 155 Відділу з Перт Амбой М. Фединишинові, який приєднав у минулому році 57 нових членів та секретареві з Плейнфілду Й. Яремі, який придбав для УНС в минулому році 29 членів. На пропозицію гол. секретаря приявні поділили на Відділи квоту 175 нових членів, призначеної для округи. Відділ 155 зобов'язався здобути в цім році 50 членів, Відділ 372 —25 членів, Відділ 342 — 20 членів, Відділи 104, 168, 315, 349 і 353 по 10 членів, а Відділи 209, 294, 306, 312, 332 і 344 по 5 членів. Управа Окружного Комітету зобов'язалася допильнувати, щоб Відділи негайно взялися до виконування своєї квоти. Після живої дискусії переведено вибори нової Окружної Ради, до якої ввійшли: К. Наконечний — голова, М. Фединишин і Й. Ярема — заступники голови, інж. В. Янів — секретар, Г. Бабин — скарбник та п-і А. Ковалюк, Г. Мисак, С. Бутрей і М. Степась — члени. Приявні схвалили, щоб усі Відділи та Окружний Комітет склали пожертву на пам'ятник Шевченкові у Вашинґтоні та на пам'ятник Мазепі на „Союзівці". Звернено увагу на потребу сполучення малоактивних або неактивних Відділів. Обговорено потребу зактивізування тих Відділів, які ані не приєднують нових членів, ані не беруть участи у річних зборах округи. Новообраний голова та секретар зобов'язалися відвідати неактивні Відділи та їх активізувати або підготовити їх злуку.

Большевики висадили в повітря Свято-Успенську церкву в Тернополі

У ЗДА одержано приватним шляхом повідомлення з України, що большевики висадили в повітря відому з відпустів на все Поділля Свят-Успенську церкву в Тернополі. Разом з церквою висаджено теж і дзвіницю, подібну до дзвіниці св. Софії в Києві. За цими ж вістками зрівняно з землею старинний цвинтар, що був біля цієї церкви, на якому були поховані учасники наполеонської війни і знатні люди міста Тернополя. Знищено теж на тому цвинтарі і каплицю, в якій відправлялися Богослужби на свята Успення Богородиці, і де під час свята був виставлений кожного року чудотворний образ Божої Матері (Плакучої). Первісна Свято-Успенська дерев'яна церква була збудована на початку 17-го століття (коло 1630 р.). В 1836 р. розібрано ту дерев'яну церкву, а на її місці збудовано муровану. В 1935-6 роках розбудували її оо. Редемптористи. Кожного року на свято Успення відвідувало цю церкву коло 10.000 прочан з далеких околиць Поділля, Волині, а перед першою світовою війною навіть з-за Збруча. Вістка про зруйнування цього храму особливо болючо вразила усіх тернопільців, для яких вона була дуже дорога, і якої вони вже більше не побачать, хіба на світлинах, які ще в декого збереглись. Світлини цієї церкви і дзвіниці надруковані в альманаху „Шляхами золотого Поділля", що його видав комітет „Тернопільщина" у Філядельфії в 1960 р.

У Львові розстріляно дві особи за зорганізування „приватно-власницького виробництва"

Львів. — Як повідомляє кореспондент „Радянської України" в числі з 26 січня ц. р., у Львові закінчився процес проти групи „шахраїв", які під вивіскою державних і кооперативних підприємств зорганізували своє власне „приватно - власницьке виробництво по випуску зшивного покрівельного заліза", значить, залізної бляхи для покривання домів. Очолювали цю групу підсудних брати К. Б. Беркон і Й. Б. Беркон і до неї входили ще Д. Б. Цап, А. Т. Кракович і В. В. Сотинський. Зорганізували вони це виробництво, користаючи нібито „з безтурботности деяких керівників лісоторговельних організацій і міжколгоспного будівництва Львівської области" і в свою, як пише „Радянська Україна" — „авантюру . . . за хабарі втягнули деяких працівників планових органів і заводів, а також продавців магазинів металевих виробів і господарських товарів": В. М. Портянського — заступника начальника відділу „Росголовчометпостач з б уту", І. Ф. Калмикова — старшого інженера пляного відділу „Союзголовметалу". В. Ф. Деревицького — директора московського заводу „Красный штамовщик", А. С. Рудика — директора Золочівського лісоторговельного складу і продавців магазинів О. А. Камінського, В. Ф. Поліщука та інших. З допомогою свого виробництва і торговельних операцій його продукцією підсудні мали привласнити понад два мільйони рублів старими грішми і під час ув'язнення в К. Б. Беркона сконфісковано понад 60,000 рублів новими грішми і виробів зі золота, плятини та ін. на суму 30,000 рублів. У висліді проведеної Львівським обласним судом розправи братів Берконів засуджено до „вищої міри покарання", — розстрілу. Всіх інших засуджено до різних реченців ув'язнення з конфіскатою всього майна.

В Европі продовжується строга зима

Париж. — Найсуровіша від десятиліть зима тримає далі Европу в оковах морозу та великих сніжних опадів. Внаслідку 20-годинної сніговії, що шаліла над Австрією в минулі неділю й понеділок, припинився в Австрії майже ввесь залізничний і автобусовий рух. Але й Еспанія та Португалія вкриті білим снігом. Шкоди для озимини та овочевих дерев ідуть в мільйони в одній тільки Італії. До цього часу зима забрала в Европі кругло 540 людських жертв, з того 135 в Італії і 122 в Англії, поза тим в Югославії, Еспанії, Західній Німеччині, Австрії і Швеції. Число занедужань внаслідку суворої зими йде на сотки тисяч. У західньо - німецькому місті Білефелд (у Вестфалії) 25% робітників не з'явились до праці та 50% школярів не прийшли до школи.

Український День Незалежности в Трой

Дня 18-го січня ц. р. українська делеґація, зложена з членів Відділу УККА з обох українських парохій м. Трой, Н. Й., прибула на запросини посадника м. Трой, п. Н. В. Келлегера, до Сити Голу, щоб вручити йому український прапор. Стоять зліва: пп. Михайло Гаврилюк, Ярослав Колодій, Анна Наболотна, мейор Нейл В. Келлегер, Євген Наболотний, Іван-Роман Дурбак і Михайло Філь. І. Р. Дурбак репрезентував Українське Студентське Товариство при Ренселер Політехнік Інститут у Трой. Посадник підписав відповідну проклямацію та доручив вивісити український прапор з балькону Сити Гол дня 24-го січня. Місцевий щоденник — „Ди Таймс Рекорд" помістив цю знимку в ч. 16. з 19-го січня, як теж і знимки з українських делеґацій у посадників сусідніх міст: Когоьз і Вотервліт.

РОЗБІЖНІСТЬ ПОГЛЯДІВ НА ОБОРОНУ ПОГЛИБИЛА КРИЗУ УРЯДУ В КАНАДІ

МІНІСТЕР ОБОРОНИ ДАҐЛЕС ГАРКНЕСС ЗРЕЗИҐНУВАВ; ПРЕЗИДЕНТ КЕННЕДІ НЕ Є ВДОВОЛЕНИЙ ІЗ ПОВЕДІНКИ РАСКА

Оттава. — Розбіжність поглядів на оборону Канади поглибила кризу уряду й викликала те, що канадійський консервативний уряд прем'єра Діфенбейкера в найближчому часі може відкликатися до виборців, щоб вирішили своїми голосами, чи правильним було дотеперішнє становище консерватистів. Міністер оборони консервативного уряду Діфенбейкера 49-річний Даґлес Гаркнесс зрезиґнував із свого становища тому, що він був за те, щоб прийняти атомову зброю від ЗДА та озброїти нею ті бомбовики й літаки, що мають охороняти Канаду проти летунського налету з півночі. Прем'єр Діфенбейкер не хотів атомового озброєння і внаслідок того вже тиждень триває політичне напруження між Вашинґтоном і Оттавою. Криза почалася минулої середи 30-го січня, коли державний секретар Дін Раск переслав до Оттави і одночасно опублікував ноту, в якій гостро виступив проти канадійського уряду за його становище в справі атомової зброї. Прем'єр Діфенбейкер назвав крок Раска „вмішуванням у внутрішні справи самостійної країни" і заявив, що Канада не настрашилася погроз Вашинґтону. Діфенбейкер міг би сам розв'язати парлямент і розписати нові вибори на квітень. Поки що він цього не зробив, і парлямент веде далі дебати над справою атомового зброєння. Сподіваються, що провідник опозиції Лестер Пірсон поставить внесок на вотум недовір'я Діфенбейкерові. Але вислід голосування не є певний, бо ліберали мають тільки 99 голосів, консерватисти — 115, а Партія соціяльного кредиту — 30 і Нова демократична партія — 19. Досі було так, що дві малі партії не голосували проти уряду Діфенбейкера, бо не хотіли, щоб тепер відбувалися вибори. Розв'язка ситуації є в руках двох малих партій, які і надалі могли б підтримувати консерватистів при владі. Канадійською кризою турбується і президент Кеннеді, який не є вдоволений із становища державного секретаря Діна Раска, що так імпульсивно виступив проти канадійського прем'єра. Виступ Раска не поправив, а тільки погіршив справу. Про становище Президента пише відомий журналіст Джозеф Алсоп, що є приятелем Кеннеді. Алсоп пише, що хтось повинен „заплатити" за цей нещасливий виступ, бо звичайна мовчанка вистачала на те, щоб не було тепер „канадійської афери". Державний секретар Раск 4-го січня виступив в Сенатській Підкомісії і зізнавав про канадійську кризу за закритими дверми. Голова Підкомісії в справах Канади сенатор Джордж Д. Ейкен повідомив пресу, що Раск висловив свій жаль із того приводу, що його заява про Канаду була в гострому тоні і що її опубліковано одночасно з переданням канадійському урядові. Сенатор Ейкен заявив, що атомова зброя є основною для оборони Західньої півкулі, і що ЗДА не мають вмішуватися до внутрішньої політики Канади. Сенатор сказав: „Я особисто є дещо здивований, що в такій справі опубліковано повідомлення. І це тепер є водою на млин, але ми сподіваємося, що воно не матиме гривких наслідків на приязнь між американським і канадійським народами".

Французько-еспанські переговори тривожать еміґрантів

Мадрид. — В неділю минулого тижня закінчилась візита французького міністра внутрішніх справ Рожера Фрея в столиці Еспанії. Вона викликала стривоження серед французької еміґрації в Еспанії та еспанської у Франції. Річ у тім, що в Еспанії є коло 600 колишніх членів французької Тайної Військової Організації, себто тієї підпільно-революційної організації, яка займалась терористичною діяльністю в Альжирі. Коли її спроба недопустити до альжирської самостійности не вдалася — то її члени масово втекли головно до Еспанії. Вони забрали з Альжиру коло 4 мільйонів долярів, але ті гроші вже майже вичерпались. Лякаються, що коли прийде до тісної французько-еспанської співпраці, то тих французьких еміґрантів, між якими є коло 60 терористів, пошукуваних у Франції стежними листами, видалять з Еспанії. Те саме може стосуватись еспанських еміґрантів, противників режиму Франсіска Франка, що живуть у Франції. Тим часом приїхав до Еспанії ген. Шарль Айлер, шеф штабу французької армії. Кажуть, що розмови йдуть про відбування спільних французько - еспанських маневрів. Заповіджено теж відвідання Еспанії французькими міністрами фінансів, промислу та культури, які переговорюватимуть про тіснішу співпрацю в ділянках їхніх міністерств.

У СВІТІ

● **Шведський уряд** відкинув становище Америки, щоб не постачати Совєтам сталевих рур, потрібних совєтському нафтовому промислові. Західня Німеччина, Італія і Японія прихилились до становища Америки, щоб не продавати Москві того стратеґічного товару. Але Швеція має з СССР трирічний торговельний договір, в якому названо також сталеві рури, як один з предметів експорту з Швеції до СССР.

● **У столиці Південного Тиролю** Трентіно (Трієнті) знову вибухла бомба перед одним державним будинком. Південно - тирольські німці демонструють проти італійської державної адміністрації, домагаючись поширення своїх прав.

● **Ганс Вайднер і Ірґен Ваґнер**, які кілька тижнів тому втекли з Східньої Німеччини до Західнього Берліну у старому автобусі, що його опанцирили були та в якому примостили свої дружини і четверо дітей, дістали від того часу сотні листів з привітаннями і дарунки, що перевищили вже 1.000 дол. Одна західньо - німецька автомобільна фабрика запропонувала їм новенький автобус за той старий, інша готова заплатити за той старий автобус 5.000 нім. марок, їм запропонували зладити фільм про їх втечу та різні добрі посади.

● **До столиці Конґа** Леопольдвілю прибула шестичленна американська місія, яка має перевірити, яку властиво поміч потребує Конґо, щоб економічно сяк-так станути на власні ноги. Головою тієї місії є асистент державного секретаря для міжнародних зв'язків, Гарланд Клівленд. ЗДА дали в минулому році для Конґа через Об'єднані Нації 120 мільйонів долярів.

● **Французький підводний човен** „Рекен" не прибув в означеному часі до своєї бази ані не повідомив про місце свого перебування і причину спізнення. Тому французька адміралція повідомила про це всі інші морські країни та наказала всебічні розшуки. В дві і пів години згодом „заґублений" човен приплив до англійського порту „Портсмут". Французькі морські власті повели слідство проти капітана.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Загадка Куби

Від 1-го січня 1959-го року, коли то з Куби втік диктатор Фульженсіо Батіста і до влади прийшов провідник революціонерів Фідель Кастро, той острів став джерелом не одної загадки. По нинішній день, наприклад, ведеться дискусія про те, чому саме ЗДА сприяли революційному рухові Кастра і поспішили негайно визнати його режим, коли відповідальні дипломати, що їх газети називають на ім'я, знали, що Кастро — комуніст, який разом із гуртом своїх прибічників - комуністів плянує створити з Куби першу комуністичну державу в Західній гемісфері. Другою великою загадкою по нинішній день становить невдалий висад кубинських еміґрантів у Свинячій затоці в квітні 1961-го року. Відомо, що та виправа не вдалася внаслідок відсутности летунської охорони для висадної операції. Президент Кеннеді і його брат Роберт заявили недавно публічно, що ЗДА ніколи не плянували такої охорони. Тим часом преса стверджує, що американський літаконосець недалеко берегів Куби поставлено під час висаду у стан бойової готовости з літаками, що чекали наказу для акції, значить, ту акцію бралось під увагу? У висліді, американські газети пишуть: „Де вся правда про Кубу?". Якщо є сумніви щодо тієї правди у відношенні до минулих подій, то тим паче є вони щодо актуальних подій довкола Куби.

Цю актуальність можна рахувати від осени минулого року. Відомо, що президент Кеннеді спершу заперечував наявність на Кубі офензивної совєтської зброї, опісля признав, що вона дійсно там є, одверто закинув Хрущову та його дипломатам, що вони обманюють Америку, наказав провести блокаду Куби і загрозив ревізією совєтських кораблів, що прибуватимуть до неї. Хрущов завернув ті кораблі і обіцяв забрати з Куби ракети і бомбовики. Він ніби їх забрав, але на це нема певних доказів, бо головної обіцянки Хрущова — щодо переведення міжнародної контролі на Кубі — не здійснено. Нема також ніякої певности, чи совєтських атомових ракет і бомб не перевезено на Кубу вже після осінньої кризи. Останніми днями кілька голосів вдарили в тривогу: сенатори Кеннет Кітінґ і Стром Турмонд, покликаючись на „поінформовані джерела", публічно заявили, що на Кубі є нині 30 — 40 тисяч совєтського війська і що серед іншої совєтської зброї є там також 100 - 200 ракет середнього засягу у підземних сховищах. А „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт" з дати 11-го лютого цього року, покликавшися на інформації підпільно - кубинської розвідки, заявляє, що на Кубі є 35.000 совєтського війська, 44 атомові ракети, 184 бойові літаки, які можуть перевозити атомові бомби, 12 - 15 підводних човнів і т. д. Офіційні американські речники або не заперечують ті вістки, або не дають на них ясної відповіді. Тому нюйоркський губернатор Нелсон Рокефеллер вимагає „повної правди" про Кубу. Ще в цьому місяці має відбутися в сенатській підкомісії під головуванням сенатора Джона Стенніса переслухання найвідповідальніших осіб у справі дійсного стану узброєння Куби власними кубинськими та совєтськими силами і становища супроти цього американського Уряду.

Множаться голоси, що „перемога" Америки в кубинській кризі восени минулого року насправді не була ніякою перемогою, бо Хрущов тільки назверх і тільки формально завернув, щоб негайно продовжувати заплянуване перетворення Куби в совєтську базу — кральякома, летунським і підводним шляхами. Названий вище американський журнал покликаючись на настрої військовиків, запитує: „Як довго президент Кеннеді може чекати, щоб проголосити знову блокаду або сказати росіянам, щоб забиралися геть з цієї гемісфери, раз на завжди?"

В умовах тотальної контролі

Крім різного роду перебудов партійного, державного й господарського апарату, в Совєтському Союзі започатковано наприкінці минулого року ще одну реформу, може найбільш ґрунтовну й далекосяглу, як всі попередні, а саме — перебудову всієї системи контролі. Провести цю реформу вирішено на листопадовому пленумі Центрального Комітету Комуністичної партії України, і в цій справі опрацьовано окремий „указ" про створення Комітету партійно - державного контролю ЦК КПСС і Ради Міністрів СССР.

Повного тексту указу про створення цього комітету не опубліковано, мабуть, з уваги на те, щоб не викликати паніки серед широких народних мас, але з вміщених досі у совєтській пресі передових статтей в цій справі, як і з одержаних різними шляхами інформацій, запроваджена тепер на місце існуючих досі двох контрольних апаратів — партійного і державного — одностайна партійно - державна система контролі є ґрунтовнішою і тотальнішою від усіх дотеперішних, практиканих Леніним і Сталіним.

Специяльного характеру і значення цій новій реформі дає факт призначення на керівника Комітету партійно - державного контролю Александра Н. Шелепіна, донедавнього голови ославленого Комітету Державної Безпеки, скорочено КҐБ, того самого, що заініціював і наказав переведення двох ганебних скритовбивств — сл. п. д-ра Лева Ребета і сл. п. Степана Бандери.

У відповідній постанові пленуму ЦК КПСС підкреслено, що найважливішим завданням цієї нової партійно - державної контролі є: „подавати допомогу партії і державі у виконанні програми КПСС, в організації систематичної перевірки виконання директив партії й уряду, в дальшому вдосконаленні керівництва комуністичним будівництвом, в додержанні партійної і державної дисципліни та соціялістичної законности". Здійснювана відтепер контроля має бути єдиною, постійнодіючою та щоденною і на її органи покладено, зокрема, завдання боротьби із „замилюванням очей", „приписуванням", „місництвом", хабарництвом, розтрачуванням і розкрадуванням державного та громадського добра, бюрократизмом, проґулами в праці та ін. Контроля має охоплювати всі партійні й державні установи, від самих верхів до низу, і спеціяльні контрольні команди будуть встановлені по всіх урядах, установах, підприємствах, радгоспах і колгоспах. Контрольні органи мають стежити, крім того, за розвитком та тенденціями в науковому, літературному й мистецькому житті, аґенти й команди цієї контролі діятимуть по школах й університетах, серед міліції й армії.

Причин для такого посилення й загострення контролі над усім життям в Совєтському Союзі й у встановленні драконівських засобів для дії контрольних органів треба шукати, з одного боку, у важкій економічній ситуації в СССР і в інших країнах комуністичного бльоку, а, з другого боку, спонукав Хрущова і його колективне керівництво до загострення режиму фермент і прояви спротиву серед поневолених Москвою народів, що підсилились останнім часом. Голодові заворушення влітку минулого року, страйки портових вантажників в Україні і залізничих робітників в Чехо-Словаччині проти експортування харчів та бензини для Куби і різних африканських країн в той час, як населення недоїдає і терпить від важкої зими, затривожили не на жарти Хрущова, і він шукає тепер рятунку в тому, в чому шукали колись його Ленін і Сталін — у посиленні контролі та терору. Якщо аналізувати сьогоднішні заходи Хрущова в цьому напрямку, то вони куди тотальніші, як були за Сталіна. Хрущов і в цій ділянці переганяє свого вчителя.

Богдан Галайчук

АРҐЕНТИНА — БРАЗИЛІЯ — ЗДА

Буенос Айрес. — Гостра економічно - соціяльна криза, яку переживає Арґентина, творить несприятливі умовини для виборів, що мають відбутися в червні, щоб привернути країні конституційні органи влади: конгрес і виборного президента. З огляду на це, появилася в тутешній пресі поголоска, мовляв, арґентинський уряд старається здобути від ЗДА „кредит для демократії", який дозволив би йому добитися соціяльного відпруження, творячи атмосферу, в якій демократія мала б вигляди на виборчу перемогу; в цьому сенсі коментовано недавні відвідини державного підсекретаря для Латинської Америки, Едварда Мартіна, в Буенос Айресі і відвідини арґентинського міністра закордонних справ — д-ра Карльоса Мануеля Муніса у Вашинґтоні.

Ця друга візита мала, на думку коментатора з „Юнайтед Прес", „розпочати новий розділ в американсько - арґентинських взаєминах. Арґентинська підтримка для ЗДА під час недавньої кубинської кризи творить підложжя для тої нової фази, яку знаменуватиме співпраця в політичних та господарських питаннях, що перед ними стоїть Західня півкуля".

Виходило б, що місія Муніса була успішна: Кеннеді витягнув гаманець і приступив до „тісної співпраці". Це зрозуміло, беручи до уваги, наскільки прикра для справи демократії у Латинській Америці ситуація Арґентини з конституційно - правного погляду і наскільки вона сприяє пропаґанді кастрівської „демократії через аплявз". Це зрозуміло також, коли взяти на увагу, що арґентинська поміч під час кубинської кризи була таки справді цінна, про що ми свого часу писали: зокрема, коли розглядати її на тлі давнішої арґентинської політики, яку вів Фрондізі.

Зрезюмуймо коротко факти, які ми широко з'ясовували у низці дописів.

Вибір Жаніо Квадроса на президента творить крутий поворот у бразилійській зовнішній політиці, яка несподівано залишила традиційну прозахідню лінію і перейшла на аґресивний невтралізм, з ледве прихованим протизахіднім вістрям. Подія трохи дивна, але кінець - кінцем нормальна у системі президентської демократії, де вся виконна влада спочиває в руках президента, і де кожночасний президент має змогу здійснювати свої особисті концепції, як у внутрішній, так і в зовнішній політиці.

Дивним дивом, майже рівночасно стався такий самий крутий зворот у закордонній політиці сумежної Арґентини. Зразу він не впадав у вічі, і то з двох причин: з огляду на особистий характер двох президентів і на засяг зміни. Незрівноважений невротик (волімо не уживати такого означення, як психопат), що опинився на бразилійському президентському стільці, не гайнував жадної нагоди, щоб гладити проти шерсти дядька Сема. У його безнастаннім, бундючнім підкреслюванні бразилійської незалежности — що нагадувало поведінку хлопчака, який уперше одягнув довгі штани — можна було добачати симптом комплексу меншовартости. Під цим оглядом Квадрос творив різкий контраст до холодного, зрівноваженого Фрондізі, який ніколи не скидав рукавичок у поведінці супроти Державного Департаменту. Друге: зворот бразилійської зовнішньої політики, явно-славно проклямований, обіймав усі царини, починаючи від тісних взаємин з червоним Китаєм, а кінчаючи на скресленні із списку членів дипломатичного корпусу представників балтійських держав. Навпаки, Фрондізі до самого кінця деклярував свою „західню і християнську позицію", а зворот арґентинської зовнішньої політики обмежився одною — єдиною точкою: поставою супроти Куби.

Очевидно, з погляду Державного Департаменту це значило „як не вісімнадцять, то без двох двадцять". Коли Раск мав жаль до Квадроса, то не тому, що він відібрав дипломатичні привілеї естонському послові чи латвійському шарже д'афер. Провокативна задиркуватість Квадроса била по американському престижеві, але глибокої шкоди американській політиці завдавала лише бразилійська дипломатична поміч у закріпленні та визнанні совєтської випадової бази під самою бородою дядька Сема.

А саме у цій суттєвій точці не було ніякої різниці між галасливим Квадросом і неперевершеним у коректності Фрондізі. Повна координація їхньої політики була виразно з'ясована у договірній формі під час особистої їх зустрічі у бразилійському місті Уруґваяні, на арґентинському кордоні. Саме там формально постала відома вісь Ріо де Жанейро — Буенос Айрес, яка незабаром продовжилася до Сантіяґо де Чіле.

Утворився просторий, суцільний „протиінтервенціоністичний" бльок, об який довго розбивалися всі зусилля американської дипломатії. Він послідовно, твердо тримався „лінії Уруґваяни", що червоною ниткою тягнулася до лютого минулого року, коли протяла її арґентинська генеральська шабля. На її конто слід зарахувати скромність висліду конференції у Пунта дель Есте, коли за припинення участи Куби в Організації Американських Держав голосувала більшість латиноамериканських держав, що охоплюють меншість населення Латинської Америки, бо проти санкції, зверненої супроти кастрівського режиму, голосували найбільші держави: об'єднані в Уруґваяні Бразилія та Арґентина і, крім того — Мехіко.

Пригадуємо настільки широко суть „лінії Уруґваяни" та її небезпечність тому, що вона зв'язана з іменем Муніса, сьогоднішнього міністра, а тогочасного арґентинського амбасадора в Ріо де Жанейро.

Бо її викували в Ріо, не в Буенос Айресі. Здійснюючи невтралістичну політику, Ж. Квадрос віддав був портфель закордонних справ своєму однодумцеві, Аріносові. Фрондізі не міг собі того дозволити. Прикриваючи свою кастрофільську політику „західнім і християнським" фіґовим листком, добирав він на міністрів закордонних справ відомих з протикомуністичної постави амбітних консерватистів, і за їх широкими спинами ховав свої дипломатичні махінації від Вашинґтону та арґентинської опінії. Не диво, що підготова уруґваянського договору відбувалася в Ріо, між бразилійським міністром закордонних справ і арґентинською амбасадою.

Пишемо „амбасадою", а не „амбасадором", бо є поважні сумніви, чи батьківство уруґваянської політики належить амбасадорові Мунісові, чи другій щодо ієрархії особі, тобто радникові амбасади в Ріо, яким був тоді посол Каміліон.

Каміліона вважають у згаданих колах за клясичний зразок дипломата старої школи, типу Талейрана. Опінія про його інтеліґенцію дуже висока і, мабуть, не переборщена. Муніса не знаю, з Каміліоном мав лиш раз нагоду побалакати, при чому він справив на мене враження своєю широкою ерудицією. Його улюблена роля — роля „сірої емінениії", яка діє за лаштунками, і тому годі сказати щось ближче про методи його дипломатичної роботи. Єдиний відомий мені випадок, коли цей дискретний дипломат не вспів охоронитися від недискретного ока, а саме під час першої конференції в Пунта дель Есте, дає сякетаке уявлення про його ініціятивність, хитрість, розмах. Муніс не може мірятися з Каміліоном дипломатичним хистом.

Коли вісь Ріо - Буенос Айрес була вже остаточно закріплена, Муніс залишився на пості амбасадора при бразилійському уряді, зате Каміліон зробив головокружну кар'єру: не зважаючи на дуже молодий вік, став віце-міністром закордонних справ і фактичним керманичем арґентинської зовнішньої політики. Вів її, у безпосередньому контакті з Фрондізі, поза дал, який закінчився компромітацією та осмішенням — але не Каміліона, а Богу духа винного міністра закордонних справ. На місце цього останнього прийшов новий „відповідальний редактор", за спиною якого віце-міністер продовжував свою дипломатичну гру по лінії осі Ріо — Буенос Айрес. Раз здійснення політики по лінії осі було в руках Каміліона, виглядає, що й монтаж тої осі належав йому, а не тогочасному його зверхникові, тобто Мунісові. Але було б ризиковно твердити, щоб цей останній був неспиною міністра і понад головами амбасадорів, при помочі вузького гурта довірених людей, що діяли як особисті висланці президента.

Під час першої конференції в Пунта дель Есте Каміліон вів ризиковну дипломатичну гру, щоб вибороти право громадянства для кастрівського режиму в Організації Американських Держав, намагаючись втягнути в пастку американського делеґата. Маневр не вдався, вийшов скандал. Муніс був поінформований про Каміліонову роботу, щоб був до неї такий непричетний, як пізніші зверхники, міністри закордонних справ; тобто, щоб вісь Ріо — Буенос Айрес не обтяжувала в деякій мірі і його особистого конта.

Тому тутешні протикомуністичні кола були затурбовані, коли, після вересневого перевороту, між трьома димісіонованими міністрами фіґурував міністер закордонних справ, дель Каррільо. Насувалося питання, чи причиною димісії було виключно поважне заанґажування у переможеному „червоному" чи пак „ґорилівському" таборі, чи може також дуже гостра протисовєтська й протикастрівська політика. І коли на його місце прийшов Муніс, колишній міністер Фрондізі в Ріо, були побоювання, що перемога поміркованих „синіх" принесе зм'якшення курсу не лише у внутрішній політиці, супроти пероністів, але і в зовнішній, супроти червоної Куби. Коли ж Муніс продовжував лінію дель Каррільо, можна було зустрітися з підозрінням, що він лише маскується, вичікуючи слушного моменту, щоб завернути до політики Уруґваяни. В світлі останньої вашинґтонської візити і, зокрема, спільної заяви Раска й Муніса, виходило б, що підозріння не були обґрунтовані. Щоб накинути сьогоднішній Арґентині кастрофільську політику, на це треба політичного генія калібру Макіявелі або щонайменше . . . Фрондізі.

ҐІТЛЕРОВА СПАДЩИНА

Мюнхен. — „Наш сором" — так назвав перший президент Німецької Федеративної Республіки Гойс добу 12-літнього панування А. Гітлера. „Ідеологія" Гітлерової партії супроти інших народів була ще радикальніша, ніж під большевиками.

Москва готова прийняти в лоно „великого російського народу" кожну націю, що не буде противитися її переведенню на совєтський лад, забуде свою мову, культуру, історію і „зіллється" з росіянами в єдину „совєтську націю" з мовою „старшого брата". Тому в КПСС діяли на рівних правах грузин Сталін, татарин Куйбишев, українець Цюрупа, латвієць Рудзутак, поляк Дзержинський та інші „няньки, дядьки отечества чужого": вони стали патріотами єдиної неділимої Росії і ворогами „сепаратизму" неросійських народів .

У Гітлера була інша „ідея": він увірував у вищість „германської раси", якій, мовляв, історія присудила панувати в світі. Гітлер мріяв про завоювання і винищення народів „нижчих рас", щоб на їхніх територіях посадити німецьких колоністів, які б мали розмножитися і „наповнити землю". З особливою ненавистю й погордою ставилися німецькі фанатики - нацисти до слов'янських народів.

Ще не досягнувши перемоги у війні, Гітлер почав „остаточне вирішення жидівської проблеми". Тисячі виконавців цього завдання змобілізовано з наказу Айхмана. І вони запопадливо виконували призначену їм роботу. Мільйони невинних людей стали жертвами цієї „расової політики".

По війні головні виконавці наказів Гітлера порозбігалися по різних країнах, велика однак їх частина поховалася під фальшивими іменами в Німеччині, багато колишніх нацистів „денацифіковано", бо про їх криваві діла не було жадних відомостей, і вони стали „нормальними" громадянами. Але — деколи знаходяться свідки, що бачили неславні діла нацистських „ліквідаторів" у Польщі, в Україні, Білорусі, і тоді такий „нормальний громадянин" попадає на лаву підсудних і мусить відповідати за свої чорні діла. Треба ствердити, що німецькі суди виносили суворі присуди злочинцям-нелюдам, які брали участь у розстрілах тисяч жертв.

Викриті нацисти виставляють на суді такий головний арґумент у своїй обороні, мовляв, вони були примушені виконувати катівське діло, бо інакше їм самим загрожувала смерть від начальників за порушення дисципліни. — „Ми були під примусом", — так звучала оборона підсудних нацистів. Однак, це не допомагало, і німецькі суди призначували їм кари. Правда, навіть найвища кара стосована в Західній Німеччині — досмертна в'язниця — не може бути мірою справедливости: чи може ця кара викупити вину за тисячі людей, закатованих руками нацистів?

Восени 1962-го року в місті Карльсруге відбувся судовий процес проти Б. Сташинського, який признався до вбивства двох провідних еміґрантів — Ребета і Бандери — з наказу московського Комітету Державної Безпеки. Оборона Сташинського поставила, як арґумент на користь убивника, те, що він діяв під примусом, як знаряддя московського терористичного апарату. Цей арґумент вирішив долю Сташинського: йому призначено легку кару за подвійне убивство — 8 років ув'язнення.

Зразу ж після цього вироку в німецькій пресі піднесено протести проти такого присуду. Вказувано, що цей присуд може стати прецедентом для виправдання нацистів. Це побоювання, на жаль, вже справдилося.

В грудні 1962-го року відбувся в місті Фленсбурґу, в північній Німеччині, судовий процес проти визначного члена гітлерівської поліції, що „ліквідувала" жидів та інші „нижчі раси" в околицях Кракова і Перемишля. Підсудний Феленц виправдувався тим, що він діяв під примусом, що йому загрожувала небезпека від вищого начальства, а тому він не міг інакше діяти. Суд призначив дуже легку кару Феленцові, що має на совісті понад 30 000 убитих людей: по суті, він уже мусить бути на волі, бо йому винесено „умовний засуд" т. зн. ,що Феленц не буде в тюрмі, а на волі має показати себе „добрим громадянином".

В німецькій пресі цей дивовижний „засуд" прийнято з протестами. Наприклад, велика мюнхенська газета „Зюддойче Цайтунґ" з 22-го січня ц. р. зазначила, що, після процесу Сташинського, зовсім нормально, коли німецькі суди звільнятимуть гітлерівських злочинців від вини і кари . . .

Таким чином, процес Сташинського і лагідний присуд, винесений йому в Карльсруге, дає німецьким злочинцям супроти людяности можливість вийти сухими з води.

П. А.

Де діти? Де батьки?

Всі наші газети питають сьогодні: Де наші діти? А тепер навіть спеціяльний журнал виходить під такою самою назвою. Нарікаємо і на молодь: Де наша молодь? Шукаємо, турбуємось, сумуємо, впадаємо в розпач . . .

Майже при кожній церкві чи більшій громаді маємо українські суботні чи недільні школи. Робимо все можливе, щоб затримати дітей і молодь для української справи, для України. А тим часом настоятель однієї парафії, члени якої здебільшого живі свідки і жертви комуністичного терору в Україні, з амвону церкви подає таку новину: після опитування учнів парафіяльної школи виявилось, що з 25 дітей і підлітків не знайшлося ні одного, який би знав „Отче наш" . . .

Почувши найгіркішу з усіх попередніх цю новину, я поділився нею з однією українкою, що вчителювала колись на рідних землях.

— Інакше й бути не могло, — сказала вона. — Я запропонувала кільком батькам таку річ: буду двічі на тиждень приходити до вас додому і учити ваших дітей української мови, літератури, географії, історії . . . І що ви думаєте? Відмовили!

— Ось до чого доводить скупість на того клятого доляра! — вунісон сказав я. Але ці мої слова виявилися недоречними.

— Ні, не доляр! — відповіла вчителька. — За гроші я б і не пропонувала своїх послуг, навіть хоч би мене й просили. Я тільки з любови до своєї колишньої професії. Люблю дітей вчити. Безплатно . . .

Виходить, не батьки, а сама вчителька проявила ініціятиву. Не діти до неї, а вона до дітей зголошувалась приходити. Не за гроші, а з любови до вчительської професії була готова марнувати час. І відмовили ?

Ні, нема чого питати й дивуватись: ДЕ НАШІ ДІТИ? Нема чого нарікати на молодь. Вони там, куди їх пхнули самі батьки!

Іван Овечко

Д-р Володимир Галан

ЛИСТ НА ФРОНТ

(Воєнний спомин з 1914 р.)

Рішенням 3-ої артилерійської бригади, 14-го корпусу австрійської армії з осідком в Інсбруку, розв'язано хвилево школу запасних старшин, а однорічних охотників розділено до дальшого вишколу при батеріях, розміщених на італійській границі. Мене і 7 інших приділено до першого гарматного полку, до батерії в Венецьких Альпах, на площині Бухенштайн.

Наше прощання з запасною батерією було радісне. Залізна карність школи протягом чотирьох місяців далася кожному взнаки, і ми бажали зміни, яка б вона не була. Сам факт, що сім днів не буде між нами десятника Цайса, котрий кожного дня сипав нам „касарняний" арешт, ні кімнатного команданта вістуна Фобля, ні навіть нашого невідступного товариського команданта (камерадшафт командантa), формайстра (старшого гармаша) Вернера, — радісно впливав на кожного, і годі було скривати нашу тайну радість.

Правда, деякі „зупаки" (так звали підстаршин, які служили в армії по скінченім реченці служби) старалися охолодити нашу радість, вказуючи нам, що наш новий командант, сотник фон Обермаєр, дуже строгий і щойно він зробить з нас добрих вояків.

Але десятник Цайс сумнівався в здібності нового нашого команданта, бо „коли він не міг з нас зробити нічого, то і сотник не потрафить". Бо, казав він, „і в Парижу не зроблять з вівса рижу" — а це небувала річ в армії, щоб з „цивільної банди" однорічних було військо. Правда, перед нашим відходом він трохи змінив свій погляд, прощаючи нас словами: „Я певний, що не буду стидатися за вас перед сотником. — В право вбік. Марш!"

З містечка нашого постою Бріксен ми виїхали залізницею на Франценсфесте, відтак чудовою долиною ріки Рієнц-Пустерталь до станції Ст. Лоренц, недалеко містечка Брунек. Звідтам долиною річки Ґадер (Ґадерталь) через Ст. Леонгард до Корвари. Околиця прегарна, а своїм виглядом нагадує нашу Гуцульщину. Тільки гори високі, високі . . . З Корвари розвивається пречудний вид Дольмітської дороги, яку замикає ледівець М а р м е л я д а (3354 метрів). Там теж місце нашого призначення, а саме: площина Бухенштайн з твердинями Араба і Кампічелльо.

Однорічних приміщено в граничній місцевості Пієва в готелі „Тіроль" над річкою Лівінальомґо Кодеволє, якою саме проходила границя. Там теж додано нам невідступний військовий додаток, а саме — кімнатного товариського команданта, такого ж типа, як в запасній батерії. Кожної хвилини ждали ми війни з Італією, тому мали заказ зближатися до границі, чи стрічатися з місцевим населенням, яке зве себе старою назвою венетами, і чомусь дуже малого росту.

Сотник дійсно давав нам „школи". Щодня йшли на вправи на площу перед твердинею, яка розсілася там неначе велика бетонова черепаха. Перед твердинею рівна площа: це охорона перед наступом ворога. Сама твердиня наїжена копулами, з яких виднівють гирла гармат, машинові кріси, а довкруги глибокий рів, висаджений кільчастим дротом з електричним проводом. Високий мур, другий рів, а щойно там твердиня, наче старинний замок, з вузькими проходами, мешканням залоги, а глибоко під землею муніційні склади. Входу береже постійна сторожа і лише на дозвіл старшини пускають нас звідним мостом у середину.

Ідемо на обсерваційну вежу і звідтам розкривається перед нами чудовий вид на Дольоміти. На самих гірських шпилях наші стежі на лещатах, а дальше гирла гармат італійської твердині звернені на нас . . . Вечером поворот на кватиру, провірка, школа і ставлення перед товариським командантом у польовім виряді.

На Святий вечір відпущено нас на кватиру скорше, щоб приготовити вечерю, роздати пошту та дарунки, які наспіли в запілля для війська. Товариський командант був „не свій.". Не казав ставитися до провірки, а взявши свої листи, читав їх на ліжку. Це робили і однорічні. Один за одним викрадалися з кімнати, щоб хоч на хвилину думкою злучитися з рідними.

Надворі дув холодний вітер з гір, небо блистіло звіздами: всюди царила мертва гірська тиша.

Нечайно залунав з твердині гарматний стріл. . . 12-та година.

Однорічні підходять до товариського команданта. Він і досі сидить на ліжку, наче здрімався, в руці держить щільно кусник паперу і фотознімку.

— Пане формайстер, бажаємо вам Веселих Свят . . .

Ніякої відповіді, лице не ворухнулося . . .

Лікар ствердив смерть від удару серця. В руках формайстра знайшли фотознімку його донечки та листа: „Любий таточку, відколи мама померла, я така самітна: прийди до мене на С в я т и й В е ч і р . ."

З твердині лунав по шпилях Дольомітів відгомін пісні „Тиха Ніч, Свята Ніч . . . ", а в долині лежало тіло формайстра, який відійшов, щоб злучитися зі своєю донечкою на Святий Вечір.

РОЗБУДИ МЕНЕ . . .

Розбуди мене, розбуди,
Мені сниться холодний сон,
Що навколо — вічні льоди,
Крижаний зимовий полон.

Білі палаци крижані,
Кришталеві ґрати колон...
Крижаніє серце в мені,
Віддається зимі в полон.

Одвикає від літа знов,
Забуває знов про тепло.
Во коли проходить любов,
Значить, зовсім її не було.
Замітає її сліди
Білий сніг між білих колон...

Розбуди мене, розбуди!
Мені сниться холодний сон.

ЛІНА КОСТЕНКО

35-ЛІТТЯ НАУКОВОЇ ПРАЦІ проф. д-ра П. К. КОВАЛЕВА

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ДЛЯ ВШАНУВАННЯ 35-РІЧЧЯ НАУКОВОЇ ПРАЦІ проф. П. К. КОВАЛЕВА. — Від ліва до права: проф. д-р В. Міяковський, протопресв. о. І. Губаржевський, пані Віра Ковалева, Ювілят, проф д-р В. Лев і ред. Богдан Кравців.

Для вшанування 35-річчя наукової праці визначного українського мовознавця, історика української мови, дійсного члена НТШ, проф. д-ра Пантелеймона Кіндратовича Ковалева, Філологічна Секція Наукового Товариства ім. Шевченка влаштувала в жовтні 1962 р. Наукову Конференцію, яка відбулася у великій залі Українського Інституту Америки в Ню Йорку.

Конференцію відкрив і нею проводив секретар Філологічної Секції, ред. Богдан Кравців. Він привітав Ювілята та його дружину і запросив їх до почесної президії, в якій зайняли також місця протопр. о. І. Губаржевський, проф. д-р В. Міяковський від УВАН і директор Філ. Секції НТШ, проф. д-р В. Лев. У вступному слові ред. Кравців зазначив, що в часі послідовного нищення української науки, зокрема української мови на рідних землях з тим більшою радістю відзначає Наукове Товариство ім. Шевченка цей ювілей українського вченого, що присвятився не тільки дослідженню різних проблем українського мовознавства, але займався також дослідами в ділянці літератури, фолкльору, філософії і релігії. В своїх наукових працях проф. Ковалів накреслив теж нові методологічні шляхи дослідів та подав способи нового підходу до цих проблем.

З черги директор Філологічної Секції, проф. д-р Василь Лев подав важніші дані з життя і творчости Ювілята. Проф. Ковалів закінчив Філологічний Факультет (1922) та Семінар вещого типу з українського і слов'янського мовознавства, під керівництвом проф. Тимченка і Грунського в Київському університеті (1930), опісля студіював в Ленінградському університеті (1939), де одержав ступінь кандидата філологічних наук на підставі дисертації про „функції дієслівних префіксів в російській літературній мові", та вкінці в Українському Вільному Університеті (1949), з якого то часу датується його докторська дисертація про „Лексичний фонд літературної мови київського періоду 10-14 ст.".

Проф. Ковалів працював асистентом, доцентом, а вкінці професором у високих школах Києва, зокрема в Київському університеті і Педагогічному інституті, опісля в Театральній Студії у Львові (1946) та в Українському Вільному Університеті в Празі (1944) і Мюнхені. В 1946 р. обрано його також професором і ректором Богословської Академії. Переїхавши до ЗДА, проф. Ковалів залишається надалі професором УВУ і тримає з ним зв'язок як голова Делеґатури Професорів УВУ в Америці. В 1958 р. обирають його професором Українського Технічного Інституту в Ню Йорку, одночасно викладає він в Університеті Українознавства НТШ в Ню Йорку. В ЗДА публікує він дальші свої наукові праці, статті і розвідки у виданнях НТШ, УВУ, УВАН, Орбіс (Лювен) — The Slavonic & East European Review (Лондон) та в інших наукових журналах. Загалом появилось досі близько 430 його наукових праць, статтей і розвідок.

Проф. Ковалів є членом численних українських і чужих наукових Товариств, як Наукового Історично-Філологічного Товариства в Празі (від 1943), дійсним членом НТШ (від 1949), головою Мовознавчої Комісії НТШ, головою Осередку НТШ у Вашингтоні, заст. голови Богословського Наукового Інституту та членом інших американських і бельгійських наукових Товариств. Проф. Ковалів бере активну участь в наукових конґресах і конференціях.

Наукові праці проф. Ковалева є побудовані на історично-порівняльних основах, бо у своїх дослідах використовує він не тільки пам'ятки 11-18 ст., але й перевіряє мовні явища з діялектними прикметами різних століть і порівнює їх з тогочасними особливостями сусідніх слов'янських мов. Проф. Ковалів займається також проблемою історичної лексики, а у своїй праці п. н. „Лексічний фонд літературної мови Київського періоду 10-14 ст"., якої перший том вже появився, подає кількісний обсяг лексічного матеріялу того ж періоду та тематичну конкретизацію лексичного запасу нашої мови, щоб на цьому матеріялі виказати зміст і характер духової та матеріяльної культури того часу. Лексичний матеріял цієї книги подає майже всі ділянки нашого життя, включно й духову культуру та християнську релігію і мораль.

Досліджуючи окремі пам'ятки, як джерела для історії мови, він видав у 1960 р. „Молитовник", богослужбову книгу 14 ст., зазнайомлюючи читача з вислідами досліджень цього старовинного церковного рукопису та подаючи повний його текст.

Проф. Ковалів займається проблемами творення й розвитку літературних мов та питанням структуальности в сучасній мовознавчій науці. Він висвітлює проблему словотворчої типолоґії, що застосовується особливо в дієсловах, а в своїй праці п. н. „Основи формування української мови в порівнянні з іншими східньослов'янськими мовами" подає нові методологічні засоби у мовних дослідженнях, а саме внутрішню структуальність та типологізацію, що характеризують багату на поліфонію українську мову, у протилежності до консонатного типу російської мови. Цей сам структурний принцип застосовує також проф. Ковалів в статті про гармонію звуків в українській мові і в розвідці про дієприкметники в слов'янських мовах.

Проф. Ковалів займається також історичним розвитком системи фонем у слов'янських мовах та їх походженням. Свої досліди у тій ділянці публікує він у праці п. н. „Slavic Phonemes Origin and Historical Development". Проф. Ковалів присвячує також багато уваги практичним питанням нашої мови, а саме з ділянки граматики, правопису і наголосу в українській мові.

На закінчення цієї Конференції Ювілят виголосив доповідь про „Українську мову в світлі сучасної науки". У цій доповіді Ювілят подав огляд боротьби за визнання української мови в науковому світі. Він вказує на ті численні поневірювання та утиски, яких зазнавала українська мова, виборюючи собі самостійне місце серед слов'янських мов. Він згадує про міти російських вчених щодо існування т. зв. „спільної праруської мови" та про зачислювання української мови до діялектів російської або польської мови. Проф. Ковалів навів при тій нагоді заслуги Фр. Мікльошіца, акад. Степана Смаль-Стоцького і інших вчених, які українській мові визначили належне їй місце у слов'янському світі.

З черги проф. Ковалів заторкує питання про становище української мови серед інщих слов'янських мов. Він відкидає групову теорію розвитку слов'янських мов і бере до уваги не окремі групи мов, а цілу прослав'янську мовну систему в її діялектному розвитку. Прелеґент згадує далі про нові методи дослідів української мови, про діяння в нашій мові закону структурногармонійного вирівнювання звуків, який діє там де „О, Е" змінились в „І" нефонетичним шляхом, та про інші окремішності української мови.

Закінчуючи свою доповідь, Ювілят подякував дирекції Філологічної Секції, Управі НТШ, українським науковим установам і всім, що причинилися до відзначення його ювілею. Теплими словами проф. Ковалів згадав також про ВШ Дружину та її совісну співпрацю при технічному оформленню його праць.

З нагоди цього ювілею надіслали привіти: президент Головної Ради НТШ і голова НТШ в ЗДА, проф. Роман Смаль-Стоцький, дирекція філологічної Секції НТШ, архиєп. Палладій, УВАН, УТІ, УККА, проф. д-р Матвій Стахів, проф. д-р Олександер Оґлоблин, проф. Володим. Радзикевич, дир. Василь Мудрий, д-р Семен Демидчук, проф. Валентин Шугаєвський. Крім того усні привіти передали: проф. д-р Володимир Міяковський від УВАН, протопрес. о. І. Губаржевський, проф. д-р Василь Стецюк від УВУ, професор І. Цапко від УТІ, проф. В. Завітневич від Богословського Наукового Інституту, проф. д-р Григор Петриченко.

Закриваючи Конференцію ред. Кравців зазначив, що наукова праця в ділянці історії української мови і правильна розв'язка зв'язаних з цим питань, мають важливе значення і в політичному аспекті, з уваги на намагання Москви фальшувати і перекручувати історію розвитку української мови та нашої культури взагалі.

З нагоди цього ювілею відбулася виставка наукових праць, статтей і розвідок Ювілята, яку приготовив і технічно оформив п. Борис Берест-Ковалів.

Після Конференції відбулася товариська зустріч учасників Конференції і запрошених гостей — з Ювілятом та його родиною, що протяглася до пізних годин ночі.

Р. Кобринський

Відкриваємо Український Театр

Останнього року українська преса порушила важливе питання, а саме: брак українського театру на чужині. Національно - свідома українська спільнота відчуває і вповні розуміє вагу такого театру в культурній і виховній ділянках.

Перша головна причина — плекати і розвивати українську мистецьку культуру. Друга — дати змогу виростати молодим театральним талантам, яких можна знайти доволі серед нашої спільноти. Третя — театр має бути дуже важливим засобом національного виховання, ми мусимо знайти засоби, щоб їй дати знання про нашу культуру і історію. Сценічні картини з українського побуту, світлих моментів нашої багатої історії, героїчна боротьба наших предків за волю і славу України — найбільше промовляють до свідомости молоді і зроджують почуття гордости свого походження.

Беручи повищі міркування до уваги, керівні органи Української Громади при 23 і Бравн вул. у Філядельфії вирішили організувати постійний Український Театр і до цього покликали режисера В. Шашаровського, який безінтересовно погодився зорганізувати Театр. До диспозиції віддано залю і все сценічне устаткування. Режисер В. Шашаровський з запалом взявся до праці і з приємністю можна ствердити, що труд ось ось увінчається завершеним успіхом. Кілька п'єс є на викінченні і дирекція Театру плянує в лютім б. р. відкрити театральний сезон „Наталкою Полтавкою".

Театр буде грати кожної п'ятниці о год. 9 веч. Кожна прем'єра буде повторятися чотири рази, щоб дати змогу відвідати якнайширшим колам нашого громадянства. Для молоді буде знижена ціна. Театр крім побутових і історичних п'єс, буде ставити теж найновіші з боротьби УПА та теж і розвагові ревії.

Отже, керівні органи Громади і Дирекція Театру поробили всі старання, щоб здійснити давно очікуване бажання, поставити власний Український Театр.

Тепер слово за публікою. Бо Театр зможе розвинутися тільки тоді, коли матиме моральну і матеріяльну піддержку українського загалу. Ми з повною вірою надіємося, що серед нашої філядельфійської великої громади найдеться любителів театру настільки, щоб заповнити залю на 200 місць кожної п'ятниці. Це забезпечить постійне існування Театру.

Богдан Казанівський

І в нас був св. Миколай

Це було справді цікаве свято. На всі проби потратили лишень шість годин; здавалось, що було неможливим вивчитити дітей всього до ладу, та й смішним виглядало бажання навчити їх бодай трохи танцювати. Готувалась п'єса Ікера „Св. Миколай", дійовими особами були діти, і лісові звірі. Та твір написаний легкою і зрозумілою мовою для малят, то пані Софія Гаєвська, що була режисером не хвилювалась. Потрібно було підготувати декілька колядок та пісеньку „Ми сніжинки білі", при якій діти мали пританцьовувати. Це тяжке завдання, взяла на себе пані Оксана Вікул. Неможливо було дивитись на дітей без сміху, коли вони під час проб, при кожному звороті зударялися носами.

В день приїзду св. Миколая вся дітвора зібралася в гарно прибраній залі катедри св. Володимира в Ню Йорку. Отець Лев Веселовський звеличав свято своєю присутністю. Пані Ольга Малавська, тут народжена, багато допомагала разом зі своїм чоловіком. Напекла смачних тісточок та збудувала чудесну хатку з цукерків. Приємно бачити діточок панства Малавських, що так активно прийняли участь в виставі, хоч ледь-ледь володіють українською мовою.

Наші маленькі „діячі сцени" в останню хвилину були по-братерському підтримані „артистичними силами" сусідньої парафії з вулиці Брум.

Ведмідь, Вовк, Лис та Зайчик виглядали дійсно гарно, а одяг Ведмедя майстерно пошитий його мамою, зачарував всіх дітей. Для моральної та ефективної підтримки мами, а навіть одна бабуня за сценою підспівували колядки. Акомпаніював Андрій Кулик. Діти оповідали вірші Лесі Українки, І. Франка, В. Сосюри та інших. Затурбувало дорослих, коли довідались, що хоч св. Миколай і прислав дарунки та свій святочний одяг, але на час не міг прибути, затримався біля хорого. І тут на допомогу прийшов професор Паливода. Мусимо признатися, що такого гарного Миколая ми ще ніколи не бачили! Цікаво, що діти настільки захопились самим святом, сценою, Миколаєм, що навіть забули відчинити свої дарунки.

Ми безмежно вдячні дорогим паням Софії Гаєвській, Алі Нещадименко, Оксані Віпул за гарно підготоване свято, всім мамам за щиру співпрацю, професорові Паливоді за рятування ситуації, Сестрицтву катедри за приготовлений сніданок для дітей та гостям, що своєю присутністю звеличали наше свято.

Одначе трапилась прикрість, якої ми не можемо оминути. Плакала дівчина. Її мама, будучи хорою, не була в катедрі, коли священик проголошував про підготовку дітей до зустрічі святого Миколая. Щоб це вже не повторилось, заздалегідь повідомляємо, що ми готуємось до Шевченківського Свята, яке відбудеться в середині березня. Про день буде спеціяльне повідомлення в пресі.

Ми просимо всіх дітей, добре чи зле говорять українською мовою, а навіть і тих, що ще не навчились її, але бажають брати участь у цьому святі, зголошуватись в катедрі св. Володимира кождої неділі о 1-ій годині в пані Софії Гаєвської.

Віра Дорожинська

ДЕНВЕРСЬКА ХРОНІКА

Гостина св. Миколая: Вже від кількох років стало в Денвері традицією, що Вечір Святого Миколая влаштовує місцева Станиця Пласту. І стало теж традицією, що Пласт старається задовільнити не тільки наших найменших і при помочі батьків обдарувати їх дарунками, але хоче також дати кілька веселих хвилин і дорослим. Тому все підбирають веселу сценку.

Також і цього року в текст пєски вставлено віршований лист з пекла від люципера до чорта з порадою, як йому поводитися в Денвері, що його гості прийняли частими оплесками. Тож не диво, що число присутніх з року на рік збільшується і що на ту імпрезу приходять не тільки батьки з дітьми, але і дорослі, щоб весело провести вечір.

Капеля Бандуристів: одного дня, зовсім несподівано, прочитали мешканці Денверу на сторінках „Свободи", що Капеля Бандуристів успішно покінчила своє турне по західніх стейтах Америки, включно з нашим власним „Кольорадом". Пишу „несподівано" тому, що хоч в Денвері, столиці колорадо, згуртована є більшість нашої Громади, чомусь ніхто нічого про виступ Капелі не знав і треба було щойно повідомлення на сторінках „Свободи", щоб багато тижнів пізніше ми довідались, що в нас була з концертом Капеля Бандуристів. Задзвонили телефони, розгарячилися темпераменти, посипалися питання: коли?.., де?... І виявилося, що капеля в Денвері зовсім не була. Натомість дала концерт в Форт Коллінс, 60 миль на північ від Денверу, і в Колорадо Спрінґс, 60 миль на полудне від Денверу, а через Денвер тільки переїхала. Коли розсилають льотерійні квітки, тоді Управа Капелі добре знає всі денверські адреси. Але при концертах про нас забули. Знаємо, що турне організував чужинець імпресаріо, але можливо Управа Капелі могла мати хоч крихітку впливу на його пляни.

Так часто говориться, що бандуристи, це наші культурні амбасадори. Але де більше користи можуть принести амбасадори? На периферіях, чи в столиці стейту, де є осідок губернатора? Успіх наших бандуристів дав би в руки сильніші арґументи нашим політичним „амбасадорам" з УККА у всяких заходах з офіційними чинниками, от хочби в зв'язку з проголошенням „Українського Дня" 22-го січня, чого до тепер не вдалося нам добитися в губернатора. Пишемо тих кілька рядків під адресою Управи Капелі з надією, що в будучому таки вдасться нам почути і побачити наших Бандуристів.

Різдвяні Свята. В грудні на Сході Америки були морози і снігові, Колорадо купалося в сонці і переживало літню погоду. Автохтони з тугою звертали свої очі на північ в сторону Канади і зітхали: „Ох, щоб хоч цього року було біле Різдво!" І цього року сповнилися бажання. Вже від суботи почав перепадати легенький сніг, а в понеділок таки розпадався надобре. Вночі потиснув здоровий мороз і запанувала правдива зимова, різдвяна погода. Тож і не диво, що в таку погоду аж просилося колядувати і рушили з колядою і парохіяни греко-католицької церкви (яка святкує Різдво згідно з новим стилем) і пластуни зі звіздами і Сумівці.

Спорт: 30-го грудня місцеве Спортове Товариство „Україна" відбуло свої річні загальні збори і здало перед своїм членством звіт з проведеної діяльности. Рік тому назад товариство осталося несподівано без сотика і без ніякого майна. Однак денверські спортовці закачали рукави і протягом року товариство не тільки не перестало існувати, але придбало інвентар і могло похвалитися гарними осягами не тільки на полі спорту, але також в ділянці розваговій. Протягом літа члени товариства крім гри в відбиванку їздили на озеро купатися і влаштували кілька вечірок і фестинів. Тепер оживають зимові спорти: плянують прогульки в колорадські гори на лижви чи лещети, а також заповіджено внутрішньо - клюбовий турнір шахістів і стук-пук. Бажаємо новій Управі багато успіхів в новому році.

Л. Колтунюк

Виставка акварель Зиновія Онишкевича у Вашинґтоні

В продовж тисячеліть людство добачало в мистецтві відбитку свого духового обличчя. Щобільше, в минулому мистецтво було промотором нових духових підйить. Тому і не диво, що тепер, оглядаючи мистецьку виставку, або читаючи літературний твір, ми шукаємо в них іскри, яка могла б запалити вогонь нашого духового єства.

Не є жадною таємницею, що сучасний світ, з нечуваним досі технологічним розвитком, опинився на порозі духового бездоріжжя. Модерна людина в порівнянні з матеріяльним піднесенням стала духовим примітивом. На жаль, коли ме ближче приглянемось до стану речей в натурі найновіших мистецьких течій, то за мряковинням заслони софістичних ідей, що для неозброєного ока виглядають недоступними, знайдемо повну духову порожнечу.

Дійсно, сучасне мистецтво є істинною відбиткою духовости нашої доби, а про ролю мистецтва як двигуна грядучого відродження наразі не може бути ніякої мови. Трагікомізм становища сучасного мистецтва є загальносвітовим явищем духового зубожіння. Тому і не вина деяких молодих мистців, що запутуються в павутині підсунених їм псевдоідейок. Їм належиться наше співчуття. Вина тут тих, що це павутиння скріплюють, пляново нищачи надбання тисячолітніх культур.

Турбує нас ще більше те, що ця деструктивна сила протискається і у наші ряди. Сумно бачити, коли ряд наших чолових громадян підтримує декадентські впливи в нашому мистецтві в ім'я псевдоінтелектуалізму і прибраної пози, мовляв ось „я розумію те, чого ти розуміти неспроможний". А розуміти тут дуже мало.

Здебільша модерні мистецькі течії свою філософію спирають на антисуспільних тезах цілковитої зневіри до життя і заперечення всього шляхетного в бутті людини. Відбираючи від мистецтва дію розуму, а даючи перевагу інстинктові; елімінуючи технічну майстерність і заступаючи її припадковістю, ми руйнуємо не тільки мистецтво, але також підкопуємо засади логічного правопорядку в суспільстві. Право заступаємо неладом. Свободу — анархією.

В межах таких і подібних думок і розчарування, яке приходить внаслідок щоденних спостережень, ми натрапляємо на події, що їх направду мусимо вітати. Однією з таких подій є виставка акварель Зиновія Онишкевича, що саме відкрилась в „Арт ґаллеріс лімітед оф Джорджтавн" у Вашинґтоні при 16 Н. Вісконсін Аве, 3-го лютого цього року.

Шлях до признання, що його вибрав Зиновій Онишкевич, не легкий і, можна сказати, одинокий. Іде він проти модерністичних течій сучасного малярства шляхом мозольної праці і довгих студій. Зиновій Онишкевич категорично відмовляється від дешевих манер і поверхового винахідництва, що так притаманне сучасному малярству. В противагу популярним сьогодні підсвідомим галюцинаціям на полотні безпредметного малярства ставить він солідне опанування рисунку, композиції і співвідношення кольорів. Він мистець-професіоналіст з глибоким знанням свого ремесла. Недаремно, що він сам неодноразово підкреслює, дороговказами в його творчому шляху є такі незаперечні мистецькі величини як українець Іван Труш, американець Ендрю Васт і француз Деґа.

В мистецькому дорібку Зиновія Онишкевича стоять довголітні блискуче закінчені студії в кращих американських мистецьких установах Лізі Студентів Мистецтва, Національній Академії та в Прат Інституті. Як професіоналіст вміщує він свої ілюстрації у відомому „Гарпер Магазін", оформлює ряд американських книжок, остання з них з багатьма його ілюстраціями „Атом фор піс", а крім того працює він як педагог. Активно співпрацює з багатьма американськими мистецькими установами, і праці його можна часто побачити на виставках таких інституцій як „Америкен Вотерколор Сосаєті", "National Art Club" і інших. Для української публіки Зиновій Онишкевич відомий з виставок Товариства Молодих Образотворчих Мистців, Об'єднання Мистців Українців в Америці, з „Виставки Українського Мистецтва" в Дітройті в 1961 році, ну і з індивідуальної його виставки, що пройшла з великим успіхом в Літературно-Мистецькому Клюбі в Ню Йорку в листопаді 1959 року.

Богдан Певний

З наукових конференцій УВАН у ЗДА

ДОПОВІДЬ Л. А. МАРГОЛІНОЇ: „Соціологічний підхід до нормалізації українсько-жидівських взаємин"

28 грудня 1962 р. відбулось засідання Комісії для вивчення історії українсько-жидівських взаємин при УВАН у ЗДА, на якому Л. А. Марголіна зробила доповідь: „Соціологічний підхід до нормалізації українсько-жидівських взаємин". На зборах головував д-р Л. Чикаленко.

Доповідачка ствердила, що зрозуміти складні, туманом повиті взаємини між українцями і жидами можна лише на підставі одвертого перегляду історичної правди. Кажуть, що „хто розуміє, той не обвинувачує" Хто приглянеться до минулого, той дізнається, що за винятком незначної частини українців і жидів, грішили проти громади і вселюдської моралі лише певні одиниці, або групи, маси ж, коли і брали участь у темних справах, були знаряддям обставин і їх відповідальність лише умовна.

Л. Марголіна зупинилась на деяких обвинуваченнях проти жидів збоку антисемітів і на обвинуваченнях проти українців збоку жидів. Вона порушила обвинувачення, що його часом висувають проти жидів: начебто вони винні не тільки в тому, що в Росії сталась революція, а й у тому, що на сході Европи до влади прийшов большевизм. Доповідачка коротко проаналізувала участь жидів у загальному російському революційному русі. Цей рух почався з повстанням Декабристів, у якому жиди участи не брали. Їх участь у так званому „визвольному русі" почалась з періоду польського повстання 1863 р. Точної статистики про громадські рухи, партійну приналежність, тощо, за минуле століття не має, але у царських архівах були знайдені дані щодо участи різних станів та етнічних груп у революційному русі 1870-80-х років. Відсоток жидів серед учасників революційного руху становив у 1878 році 4,4%, а в 1880 р — 4,1%, отже більш-менш відповідав відсоткові жидів серед населення Російської Імперії.

В селянських повстаннях 1904-5 р. жиди не брали безпосередньої участи. Їх було порівнюючи мало в партії соціялістів-революціонерів, що була найбільш популярною в роках 1905-1917. Під час виборів до дум, що відбувались після 1905 р. і що в них також брали участь жиди, в містах та містечках, де жиди становили значну частину населення, звичайно більшість одержували кандидати буржуазних партій, загально-російських; це було не зважаючи на те, що значна частина жидівських робітників голосувала за соціял-демократів.

Не легко визначити, який відсоток голосував за кого в 1917-1918 р., бо частина жидівства голосувала в загально-російських партіях, частина ж в окремих жидівських. Визначні лідери жидівства періоду 1905-1917 належали до загально-буржуазних партій. Так Вінавер і Йолос були конституційними демократами, Слюзберг, Мандельштам та інші були теж лібералами. До окремих жидівських організацій, а згодом і партій належали такі жиківські лідери як Соколов, Шмарія Левін, Жаботинський — більшість їх була сіоністами-ліберально-буржуазного напрямку. Соціялісти не становили більшости навіть серед жидівського пролетаріяту смуги осілости, хоч Бунд почав пропаґувати соціялізм мовою жидівських мас від 1897 року.

Жиди, які брали участь у загальних партіях, були більш-менш асимільованими, їх вибирали не як жидів, а як представників загального населення чи групи й території. Були й діячі, які вміли піклуватися проблемами жидівської громади, не нехтуючи загально-народніх справ. Так А. М. Марголін був обраний селянами Чернігівської губернії, де люди знали його з адвокатської діяльности, те саме сталося і на Київщині.

Як відомо, Революція 1917 року була проведена армією. Тимчасовий уряд був складений князем Львовим у порозумінні з салдатськими та робітничими представниками їх рад. Коли матроси і салдатня розігнали Установчі Збори в Петрограді в січні 1918 р. і до влади прийшли большевики, то серед них жидами з певними іменами та освітою були лише Каменев та Троцький, була й нікому невідома жидівська молодь, захоплена максималізмом революційного шумовиння.

Як же прийшло до того, що частина містечкового жидівства, особливо молоді, пішла служити большевикам? Доповідачка ствердила, що в той час населення бувшої Російської Імперії виявилось не на висоті громадських чеснот. Також і донедавна переслідувані жидівські екстерни та всілякі недоучки в захопленню полакомилися на комісарські пости. Чимало жидів, з тих, котрим большовики були зовсім не по душі, пішли до них на службу в 20-х роках, щоб забезпечити собі й родині кусень хліба. Треба згадати, що в той час комерція була заборонена. Під час НЕП'у багато жидів кидало пости та намагалися повернутися до вільних професій.

Далі Л. Марголіна порушила питання, чому було так мало жидів селян. Вона згадала, що до 1800 року землею володіли лише дворяни, члени царської родини, церкви та манастирі. На початку 19 ст., під час колонізації Новоросії, уряд оселяв на землі болгар, німців, а також жидів. Але сам уряд часто перешкоджав цьому розвиткові. 1836 року відправлено певну кількість жидів на заснування рільничих колоній у Сибіру, але незабаром жидів уряд повернув назад. 1846 р. жидам було дозволено засновувати колонії на Катеринославщині, але незабаром це теж було спинено. 1862 р. видано закон, згідно з яким жидам дозволяли купувати землю, але через два роки вийшов декрет, що купівля заборонена саме в районах найбільшого скупчення жидів. В 1903 р. жидам знову заборонено купувати землю. Врешті в усій імперії з кількамільйоновим жидівським населенням було лише яких 160.000 жидівських селянських господарств, з того коло 5 тисяч було поза смугою осілости. Більшість жидів-селян мешкали на Херсонщині, в Мінській губернії та в Бессарабії.

Наступне питання — участь жидів у комуністичній партії на Україні. Згідно з підрахунками одного дослідника, всередині 1920-х років у Комуністичній Партії України було 60% членів жидівського походження, тисяч вісім. Інші дослідники вважають це число зависоке приблизно в три рази. Розцінюючи те число, треба пам'ятати, що на тлі кількамільйонового жидівського населення України, члени партії становили незначну меншість.

Доповідачка також порушила справу участи жидів у партіях в часі української державности. В Центральній Раді жиди були представлені як сіоністи, бундисти, поялей ціоністи, сеймовці, але, незалежно від партійної приналежности, всі представники національно настроєних жидів співпрацювали з іншими делегатами Ради та спільно обговорювали засоби спротиву ворогові з півночі — більшовизмові. Окрема справа, чому жиди на Україні часто належали до загально-російських партій, а рідко до українських. Треба пам'ятати, що було й багато українців з походження, які почували себе „русскими". Тут переважно справа виховання в російській культурі.

В той час, як антисеміти накидають жидам певні гріхи, так і жиди, не розбираючись у соціяльних та політичних обставинах певних історичних моментів, абсолютно не ознайомлені з українськими громадськими провідниками та партіями і з українським рухом взагалі, обвинувачують цілий рух та українців у жорстокості погромів. Жиди звичайно згадують часи Хмельниччини та гайдамацькі ексцеси всілякого роду. Уряд УНР, який проголосив персонально-національну автономію та загальне демократичне народоправство не утримався так надовго, щоб населення могло пізнати вільне життя народоправного устрою. Громадянська війна і перемога ворога унеможливили проведення в життя тих законів. Більшість жидів та й взагалі цілої людности України мало знали про ті закони. Пересічні жиди не чули про накази Головного Інспектора Української Армії полковника Кедровського проти погромів і не знали про лицарські заклики Симона Петлюри про гідність всіх людей на українських землях, про необхідність чеснот та дисципліни в Армії.

В кінці доповіді Л. Марголіна накреслила шлях до взаємопорозуміння між жидами і українцями. Порозуміння прийде швидче, коли при пізнанні деталів з життя сусідів навчимось бачити поза дрібницями загально-людські проблеми.

Після доповіді відбулась дискусія, в якій узяли участь: О. Архимович, Ф. Бульбенко, М. Величківський, А. Гудзовський, В. Голубничий, І. Замша, И. Ліхтен, Б. Мартос, Я. Пеленський, О. Рев'юк, Є. Стахів. Зокрема, з довшою промовою виступив проф. Б. Мартос, який сказав про те, яких заходів вживав уряд УНР, щоб довести до відома населення постанови, накази й відозви уряду, скеровані проти погромів і погромницької агітації: їх вивішували на вулицях і публікували в часописах, а міністр жидівських справ, П. Красний, автор більшости з них, ознайомлював з ними представників жидівських партій і громад.

Л. Д.

Українська хроніка

● **Українська Наукова Рада в Канаді** вшанувала посмертною згадкою пам'ять двох дійсних членів Наукового Товариства ім. Шевченка — видатних мовознавців проф. д-ра Оляфа Брока, померлого 2 лютого 1961 р. в Ослько в Норвегії, та проф. д-ра Макса Фасмера, померлого 30 листопада 1962 р. в Берліні, Німеччина. Родинам Спочилих, Університетам, Академіям і Науковим Установам, членами яких вони були, передано заяви співчуття.

● **„Географічні мапи України" д-ра Петра Оришкевича** появилися окремим, II-им випуском в Бібліотеці Українознавства НТШ у ЗДА. В цьому виданні зібрані на одному аркуші чотири карти України — фізична, кліматична, областей та українського розселення в світі.

● **Українська Вільна Академія Наук у ЗДА** влаштовує Наукове Засідання Секції Античної історії Академії з доповіддю д-ра Олександра Домбровського: „25-ліття українського перекладу Геродотової Скитії". Засідання відбудеться в суботу 9-го лютого 1963 року о 7-ій год. веч. в будинку Академії: 206 Вест 100 вул., Н. Й.

● **Мистецька Кураторія УВАН у ЗДА** влаштовує вечір малярської творчости В. Г. Кричевського з демонстрацією 150 кольорових діяпозитивів з його картин. Коментарі даватимуть — Петро Холодний і чення — товариська зустріч. Вечір відбудеться в неділю 10 лютого 1963 р. о 6-ій год. веч. в будинку Академії: 206 Вест 100 вул., Ню Йорк.

Український Літературно Мистецький Клюб
Ню Йорк, Н. Й.

З Літературно-Мистецького Клюбу повідомляють, що в п'ятницю дня 8 лютого ц. р. з нагоди 40-річчя приїзду Української Республіканської Капелі до ЗДА учасниця Капелі інж. С. Госвська виголосить доповідь про „Тріюмф української пісні під проводом геніяльного Кошиця". Доповідачка з'ясує, чому українська пісня здобула шлях до сердець і розуму державних мужів і народів вільного світу. Доповідь буде попереджена музичним вступом п-ні Оксани Шовес. Початок о год. 8-ій веч.

● **Єлисавета II** і її чоловік князь Філіп Единбурзький вихали в минулий четвер на острови Фіджі, до Нової Зеляндії і до Австралії. Речник британської королівської пари заявив, що поруч із численними офіційними прийняттями, бенкетами і балями, програма перебування її в отих заморських країнах передбачує також безпосередні зустрічі й розмови королеви з „сірими людьми".

Признання громадянства

Кожна ідея, кожний проєкт, всякий почин, що його суспільство чи Церква бажає перевести в діло, мусить здобути собі горожанство, тобто, признання в серцях людей. Так воно є і з проєктом української католицької катедри Непорочного Зачаття у Філядельфії. Вірні, що приналежні до катедри, чи ті, що час-до-часу її відвідують, одноголосно підкреслюють конечність будови нової катедри, бо ніде правди діти, багато наших церков є набагато кращі від теперішньої катедри.

Дехто може запитати: „Чому за сімдесять років перебування українців у ЗДА не збудовано ще катедри"? Відповідей на цей запит є багато. Чей же кожному відомо, що наші перші поселенці приїздили до ЗДА, пошукували за працею і домашнім притулком в інших обставинах, як є тепер. Унормувавши своє приватне і родинне життя, організували парафії, а в тих парафіях довгий час доводилось заводити організаційний лад. Духовна Влада мусіла подбати про нових священиків, тому треба було подбати про Малу й Велику Семінарії у Стемфорді і Вашинґтоні. А скільки енергії і матеріяльних фондів треба було зужити для рятування наших братів і сестер, що проживали на скитальщині, яких, при помочі американського уряду вдалось спровадити до ЗДА. Щойно тепер прийшла черега на будову нової катедри. Цьому сприяє й те, що міський заряд Філядельфії погодився продати Митрополії майже цілий блок землі під будову катедри.

Та кожному треба знати, що тримільйонові будівлі не здвигнеться словами, вічами ні промовами. До цього треба діл, посвяти і пожертв з сторони наших поселенців у ЗДА. З проголошенням будови нової катедри почалась і збіркова акція. Отці Душпастирі звернулись із закликом до своїх вірних, до місцевих братств і організацій, щоб кожна родина склала від себе принаймні $ 250 під час п'ятьох років, а самітні, які вже працюють, щоб склали по $ 150.

Як покінчиться збіркова акція першого розмету на 1963 рік, то імена всіх жертводавців, що склали свої пожертви на будову нової катедри будуть проголошені в пресі.

Тепер хочемо скласти прилюдну подяку тим жертводавцям, що по своїй добрій волі вже склали від себе на першу цеголку до будови:

Степан Крутій з Онтаріо, Каліф. склав $ 200; Богдан Максимчук з Гиятсвил, Мд. прислав $ 105.

По $ 100 склали: проф. Роман Смаль-Стоцький з Милвокі, А Скоропад з Шикаґа, Василь Ґреб з Клаймер, Па., Михайло Данилів, П. Славиш, Н. і Е. Капінус, Анастазія Короташ з Ансонії, Марія Короташ з Ансонії, Осип і Марта Терпак з Лакаванна, Н. Й. та Отці Франсіскани з Ню Кенен, Конн.

Марійська Дружина старших пань при церкві св. Миколая в Шикаґо склала $ 51.

По $ 50 склали: Марія Юрстовська з сином Петром, д-р Іван Тарнавський з Клівленду, Всч. Роман Боднар з Елизабет, Н. Дж., та Відділ Провидіння Західної Пенсилвенії з Питсбургу.

По $ 25 передали: Відділ Провидіння св. Апп. Петра і Павла в Палмертон, Всч. о. Андрей Хлистун з Вилксбері, Па., Сестрицтво св. Анни з Йонґстави, О., Г. Павлишин і А. Смит з Елизабет, Н. Дж.

По $ 10 склали: Ліґа Пресв. Серця Христового в Бристол, Па., Ірина Тарнавська з Клівленду (яка між іншим недавно склала $ 500 на семінарію у Вашинґтоні), Іван Микула, Маргарита Соммерс, А. Сома, Анна Кудлик з Колумбус, Па. передала $ 5.

При цій нагоді бажаємо заявити всім Жертводавцям, що Високопреосвященний Митрополит Кир Амвросій Сенишин всім щиро дякує тда висловлює міцну надію на співпрацю всіх українців.

Митрополитальний Комітет будови нової катедри Непорочного Зачаття у Філядельфії

Пластовий Дім в Денвері, Кольорадо

Коли два роки тому Проводи Пласту і Пластприяту у Денвері, Кольорадо підшукали об'єкт, який надавався б на Пластовий Дім, громадянство Денверу прийняло цей задум з мішаними почуваннями. Частина нашої громади задивлялася на можливість купівлі Пластового Дому скептично і з недовір'ям, мовляв, наша громада замала, щойно придбала дві церкви, і тяжко буде звертатися до людей ще із одною збіркою. Були й такі, що поставилися до цього зовсім холодно, а то й неґативно.

Але групка людей, з сеньйором М. Кальбою як промотором, не тратили віри й надії в успіх наміченого діла. І почалася тяжка і не все вдячна праця. Щовечора їздили представники Пласту і Пластприяту по домах наших громадян із збірковою листою. В деяких домах не треба було бути довше, як кілька хвилин, щоб мати моральний і матеріяльний успіх, але бувало й так, що приходилося вертатися опівночі додому з порожньою кишенею і висохлим від говорення устами.

Але які не були б перешкоди, в травні 1961 р. Пластовий Дім в Денвері перетворився зі стадії мрії у дійсність. Вправді потрібно ще багато часу, праці і посвяти, щоб усе було таким, як бажалося б, але вже тепер видно, як потрібним був цей Дім. Вже тепер служить він не тільки пластунам. Тут збираються на засідання і збори члени наших організацій: УНС'у, УККА, спортового т-ва „Україна", тут відбуваються проби хору, проби національних танків, чайні вечори і т. п. Хай за це буде дяка тим усім, що щедрими своїми жертвами причинилися до успіху Пластового Дому. Тому з подякою подаємо список осіб, які склали пожертви на купно Пластового Дому (в хронологічному порядку):

Кальби $50, Л. Колтунюки $100, Н. Н. $50, Карабіни $15, Вислоцький $100, Ванаш $25, Волянські $100, Зенюки $25, Кропивянські $50, о. Дятелович $5, Кочержуки $10, Венжівські $50, Костюки $20, Кротюки $100, Левченки $50, Медвецькі $150, Виничі $25, Луні $25, Наливайки $25, Паркулаб $100, Ковальчуки $50, Цебрії $5, Ганчарські $10, Канюки $45, Н. Н. $25, Чайківські $50, Беймуки $25, Івахови $100, Масляки $20, Хадаї $30, О. Смаль $25, Семкович $10, Пашки $15, Лєщинські $25, Л. Смаль $50, Робак $20, Макольондри $50, Світові $10, Рущицькі $100, Ваврищуки $100, Гноєві $5, Стебельський $40, Григоришин $25, Шарки $25, Кузьмичі $100. Разом — $2,135.00.

Л. К.

● **Західньо-берлінський** посадник Віллі Брандт висловив сумнів, чи 86-літній Конрад Аденауер виконає своє приречення і зречеться свого канцлерського посту осінню цього року. Він каже, що Аденауер знайде новий викрут, щоб залишитись при владі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

П'ЯТНИЦЯ, 8-го ЛЮТОГО 1963:

НЮАРК, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 371, в год. 8:00 веч., в Січовій залі. Проситься членів вирівняти свої залеглі чл. вкладки. — Ю. Варанюк, секретар.

СУБОТА, 9-го ЛЮТОГО 1963:

ЧЕСТЕР, Па. — Місячні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Відділ 156, в год. 7:30 веч. Просимо членів прибути на Збори, щоб обговорити справу спільної вечері на день 16-го лютого. — В. Новак, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па. — Звичайні Місячні Збори Т-ва „Мир", Відд. 324, в год. 7:00 вечора. Просимо прибути і вирівняти членські вкладки. Крім цього, є деякі інші важливі справи до полагодження. На Річних Зборах в дні 12-го січня перевибрано стару Управу, себто: А. Слободян, предс.; Д. Матківський, заст.; І. Струк, секретар і касир; П. Кухарський, заст. кас. Контр. Комісія: суд. В. Луцишин і мгр. Л. Іваш.

НЕДІЛЯ, 10-го ЛЮТОГО 1963:

КЛІФТОН, Н. Дж. — Річні Збори Т-ва „Українська Січ", Від. 182, в год. 2:00 по пол., в залі української прав. церкви, при 45-47 Hope Ave. в Пасейк, Н. Дж. Просимо членів бути присутніми на Зборах, з огляду на вибір нової Управи на біжучий рік. — Управа.

ДІТРОЙТ, Миш. — Місячні Збори Б-ва св. І. Хрестителя, Відд. 292, в год. 1:30 по пол., в УНДомі. — Управа.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па. — Місячні Збори Т-ва „Любов", Відд. 45, від год. 12:00 до 1:30 по пол. Подається до відома, що на Річних Зборах Відділу перевибрано цю саму Управу, що була минулого року. Просимо членів вирівняти свої вкладки. — М. Сеник, секр.

ГЕМТРЕМК, Миш. — Місячні Збори Т-ва ім. М. Шашкевича, Відд. 94, в год. 2:00 по пол., в залі Укр. Дем. Клюбу, при 2376 Ґрейлінґ. Присутність кожного члена обов'язкова. — Подаємо склад нової Управи на 1963 р.: А. Кушик, предс.; М. Борискевич, заст.; В. Крушельницький, фін. секретар; Д. Баско, заст.; М. Кончак, кас.; В. Негрич, заступник; Т. Майструк, рек. секр.; А. Патра, заст. Контр. Комісія: В. Борискевич, Т. Судомір, С. Гринчук. Опікуни хворих: І. Лозовчук, Т. Шевченко. Делеґати до УККА — А. Кушик, М. Кончак.

МЕНВИЛ, Н. Дж. — Річні Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, Від. 349, в год. 2:00 по пол., в залі УНДому, в Ранітані, Н. Дж. Оголошувані Річні Збори в січні 1963 р. не відбулися із причини малої кількости прибулих членів. Тому проситься всіх дорослих членів прибути. — Управа.

Посмертні згадки

Теодор **ШЕРШЕНСЬКИЙ** — член Відд. 347 УНСоюзу в Міллвілл, Н. Дж., помер на удар серця в дні 16-го січня 1963 р. Покійний народився 1923 р. в Бруклині, Н. Й. Був ветераном 2-ої світової війни, належав до багатьох Товариств та до парафії укр. прав. церкви, у яких був добрим, чесним і жертвенним членом. Покійний полишив у смутку дружину Анну, сина Теодора юньйора, доньку Ґлорію, маму, брата і 4 сестри. Похорон відбувся 17-го січня ц. р., з пох. заведення, до укр. прав. церкви, при участі Родини, членів Відділу та Приятелів. Покійного поховано на цвинтарі прав. церкви, Habin Road, Millville, N. J. — В. Й. П.!

Гр. Тимчій, секр.

ТАРЗАН, ч. 4979. У в'язниці!

Тарзана і Лейка відведено під ескортою до їх „квартир" примітивної келії в закутинах палацу.

Вони ввійшли туди й счудувалися, побачивши ще одного найтів!

Страждаючий білий чоловік, видоровенець, якого поранили кігтями леопарди кянолоненого . . .